

УДК 343.213

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2024.05.106>

МОЖЛИВІСТЬ ЗВОРотної дії РЕЗУЛЬТАТІВ СУДОВОГО ТЛУМАЧЕННЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНУ В КОНТЕКСТІ ЙОГО ПРАВОВОЇ ВИЗНАЧЕНОСТІ

Загиней-Заболотенко З.А.,

*доктор юридичних наук, професор,
завідувач відділу проблем кримінального права,
кримінології та судоустрою
Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України*

Панченко Н.М.,

*аспірантка Інституту держави і права
імені В.М. Корецького НАН України*

Загиней-Заболотенко З.А., Панченко Н.М.
Можливість зворотної дії результатів судового тлумачення кримінального закону в контексті його правової визначеності.

У статті вирішується проблема можливості зворотної дії результатів судового тлумачення кримінального закону в контексті його правової визначеності. Констатовано, що дія закону в часі є проявом правової визначеності. Передбачуваність кримінального закону не означає, що цей закон повинен розумітися всіма однаково та бути визначеним і передбачуваним для всіх. Відповідно й суди можуть здійснювати тлумачення кримінального закону, результат якого повинен бути передбачуваним для адресата. На підставі практики Європейського суду з прав людини, а також з урахуванням теорії «легітимних очікувань», яка широко застосовується, зокрема, й судом Європейського Союзу, та діяльнісного підходу у вивченні правових явищ, доведено, що питання про зворотну дію повинно вирішуватися не лише стосовно самого кримінального закону, а й щодо результатів судового тлумачення, який надається Верховним Судом, що об'єктивується у вигляді правових висновків, викладених у постановках Верховного Суду, які є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, що застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, який містить відповідну норму права, а самі висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права. В разі, коли результат судового тлумачення більш «жорстко» інтерпретує кримінально-правову норму, яка підлягала застосуванню на момент вчинення особою кримінального правопорушення, то він не має зворотної дії в часі. Якщо такий результат судового тлумачення є більш сприятливим

для особи, яка вчинила кримінальне правопорушення порівняно з тлумаченням, яке існувало на момент вчинення кримінального правопорушення, то такий результат має зворотну дію в часі. Новий результат судового тлумачення кримінально-правової норми може мати зворотну дію в часі, якщо таке тлумачення було передбачуваним для адресата кримінального закону та не порушувало його легітимні очікування чи порушувало очікування, які через конкретні причини не підлягало захисту.

Ключові слова: судове тлумачення, результат судового тлумачення, правові висновки Верховного Суду, правова визначеність, кримінальний закон, чинність та дія кримінального закону в часі, зворотна дія, кримінальне правопорушення, легітимні очікування, Європейський суд з прав людини.

Zahyney-Zabolotenko Z.A., Panchenko N.M.
Possibility of retroactive effect of judicial interpretation of criminal law in the context of its legal certainty.

The article addresses the issue of the possibility of retroactive effect of the results of judicial interpretation of criminal law in the context of its legal certainty. It is stated that the effect of a law in time is a manifestation of legal certainty. Predictability of a criminal law does not mean that this law should be understood equally by everyone and be certain and predictable for everyone. Accordingly, courts may interpret criminal law, the result of which should be predictable for the addressee. Based on the case law of the European Court of Human Rights, and also taking into account the theory of "legitimate expectations", which is widely used, in particular, by the Court of Justice of the European Union, and the activity-based approach to the study of legal phenomena,

the author proves that the issue of retroactive effect should be resolved not only with regard to the criminal law itself, but also with regard to the results of judicial interpretation provided by the Supreme Court, which is objectified in the form of legal conclusions set out in the Supreme Court's rulings, which are binding on all public authorities which apply in their activities a legal act containing the relevant rule of law, and the conclusions on the application of the rules of law set out in the Supreme Court's rulings are taken into account by other courts when applying such rules of law. If the result of judicial interpretation interprets the criminal law provision that was applicable at the time of the criminal offense more «rigidly», it does not have retroactive effect. If such a result of judicial interpretation is more favorable for the person who committed the criminal offense compared to the interpretation that existed at the time of the criminal offense, then such a result has retroactive effect. The new result of a judicial interpretation of a criminal law provision may have retroactive effect if such interpretation was foreseeable for the addressee of the criminal law and did not violate his legitimate expectations or violate expectations that were not subject to protection for specific reasons.

Key words: judicial interpretation, result of judicial interpretation, legal conclusions of the Supreme Court, legal certainty, criminal law, validity and effect of criminal law in time, retroactive effect, criminal offense, legitimate expectations, European Court of Human Rights.

Постановка проблеми. Одним із важливих аспектів чинності будь-якого закону України, зокрема й кримінального закону, є недопустимість його зворотної дії в часі у визначених законодавством випадках. Так, згідно з ч. 1 ст. 58 Конституції України закони та інші нормативно-правові акти не мають зворотної дії в часі, крім випадків, коли вони пом'якшують або скасовують відповідальність особи. Більш розширено відповідне положення описано в Кримінальному кодексі України (далі – КК). Як передбачено у ст. 5 цього Кодексу, закон про кримінальну відповідальність, що скасовує кримінальну протиправність діяння, пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, має зворотну дію у часі, тобто поширюється на осіб, які вчинили відповідні діяння до набрання таким законом чинності, у тому числі на осіб, які відбувають покарання або відбули покарання, але мають судимість (ч. 1); закон про кримінальну відповідальність, що встановлює кримінальну протиправність діяння, посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, не має зворотної дії в часі (ч. 2); закон про кримінальну відпові-

дальність, що частково пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи, а частково посилює кримінальну відповідальність або іншим чином погіршує становище особи, має зворотну дію у часі лише в тій частині, що пом'якшує кримінальну відповідальність або іншим чином поліпшує становище особи (ч. 3). Водночас не вирішеним у теорії кримінального права залишається питання про те, чи існують схожі правила про чинність результатів судового тлумачення кримінального закону. Йдеться передусім про тлумачення, що здійснює Верховний Суд (далі – ВС), який забезпечує сталість та єдність судової практики у порядку та спосіб, визначені процесуальним законом (ст. 36 Закону України від 02.06.2016 № 1402-VIII «Про судоустрій і статус суддів»). Одним із способів забезпечення єдності судової практики якраз і виступає судове тлумачення суду касаційної інстанції. Частини 5 та 6 вказаного Закону України встановлюють, що висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках Верховного Суду, є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, які застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, що містить відповідну норму права. Висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках ВС, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права.

Стан опрацювання цієї проблематики в теорії кримінального права обумовлений тим, що питання про зворотну дію вирішується виключно стосовно кримінального закону. Йдеться передусім про науковий доробок В.М. Василяша [1] та Ю.А. Пономаренка [2]. Окрім того, питання про зворотну дію в часі нормативно-правових актів загалом та кримінального закону зокрема досліджувалося такими вченими, як В.І. Борисов, В.К. Гришук, О.О. Дудоров, М.І. Козюбра, В.В. Кузнецов, Г.З. Огнев'юк, М.О. Теплюк, М.І. Хавронюк, В.Д. Чабанюк, А.О. Шуліма, Г.З. Яремко та іншими. Водночас у жодній з указаних публікацій не досліджувалося питання про те, чи має зворотну дію в часі результат судового тлумачення кримінального закону, що вимагає окремого дослідження на підставі доктрини правомірних очікувань як складової визначеності кримінального закону.

Метою статті є висвітлення питання про можливість зворотної дії в часі результатів судового тлумачення кримінального закону України в контексті його правової визначеності.

Виклад основного матеріалу. Загалом дія закону в часі справедливо розглядається науковцями як прояв правової визначеності [3, с. 213–217]. Наприклад, на думку М.П. Кунцана та І.О. Юсан, дія нормативно-правових актів у часі залежить від реалізації такої складової принципу верховенства права, як заборона їх

ретроактивності та захист легітимних очікувань громадян. На думку цих науковців, які більшою мірою зосереджували свою увагу на дії норм приватних галузей права, «норма, яка має зворотну силу, може взагалі підірвати довіру і повагу до права» [4, с. 20, 22]. Більше того, заборона надання зворотної дії в часі більш суворого закону є специфічним проявом принципу правової визначеності саме для кримінального права [5, р. 335].

Зворотну дію кримінального закону в часі Ю.А. Пономаренко пов'язує з тим, що цей закон впливає на ті кримінально-правові відносини, які виникли раніше за набрання законом чинності (або, у випадку розмежування набрання чинності і введення в дію, раніше за введення закону в дію). Більше того, ці відносини мають також продовжувати тривати на цей момент, аби зворотна дія кримінального закону була можливою. Зворотна дія кримінального закону в часі полягає в «зміні новим законом змісту кримінального правовідношення, в якому він отримав таку дію». При цьому кримінально-правові відносини змінюються з моменту набрання кримінальним законом чинності (або, у випадку розмежування набрання чинності і введення в дію, з моменту введення в дію), а не з моменту вчинення кримінального правопорушення [2, с. 138-139]. Вказані аспекти важливі й в плані визначення можливості результатів судового тлумачення кримінального закону, однак з певними уточненнями.

Насамперед, необхідно звернути увагу на те, як співвідноситься загальна заборона зворотної дії з вимогою передбачуваності закону [6, р. 204]. Вимога передбачуваності кримінального закону сама по собі не означає, що цей закон повинен розумітися всіма однаково та бути визначеним і передбачуваним для всіх. Відповідно й суди можуть здійснювати тлумачення кримінального закону, результат якого повинен бути передбачуваним для адресата. Наприклад, у рішенні Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ) Суд відзначив, що яким би чітким не було формулювання нормативного положення, у будь-якій галузі права, зокрема й в кримінальному, неминучим є елемент судового тлумачення, оскільки завжди існуватиме потреба у з'ясуванні сумнівних аспектів та адаптації нормативних положень до мінливих обставин кримінального провадження. Стаття 7 Європейської конвенції з прав людини (далі – ЄКПЛ) не забороняє поступове уточнення норм кримінального закону шляхом судового тлумачення, за умови, що такий розвиток узгоджується із суттю злочину і може бути розумно передбачуваним. Як зазначив ЄСПЛ, до вересня 1990 р. існували значні сумніви щодо обґрунтованості передбачуваного подружнього імунітету від зґвалтування.

Це була сфера, в якій законодавство зазнало прогресивного розвитку, і існували вагомі підстави вважати, що суди можуть більш широко тлумачити посягання на подружній імунітет від зґвалтування. Зокрема, з огляду на визнання рівності статусу жінок з чоловіками у шлюбі та поза ним, а також їхньої автономії над власним тілом, адаптація складів злочину зґвалтування до заявника була цілком передбачуваною, за умови надання йому відповідної юридичної консультації. Він не був засуджений за поведінку, яка не становила кримінального злочину на момент її вчинення [7].

Звернемо увагу ще й на ч. 2 ст. 7 ЄКПЛ, відповідно до якої ця стаття не є перешкодою для судового розгляду, а також для покарання будь-якої особи за будь-яку дію чи бездіяльність, яка на час її вчинення становила кримінальне правопорушення відповідно до загальних принципів права, визнаних цивілізованими націями [8]. Таке формулювання може сприйматися як таке, що передбачає виняток із заборони зворотної дії закону, яка вміщена в ч. 1 ст. 7 ЄКПЛ.

ЄСПЛ з самого початку застосовував у своїй практиці ч. 2 ст. 7 ЄКПЛ як виняток із заборони зворотної дії закону, тобто не в системному зв'язку з положеннями ч. 1 ст. 7 ЄКПЛ. Наприклад, у рішенні в справі «Нелетич проти Хорватії», розглядаючи питання про допустимість скарги на те, що за наслідками розгляду справи Міжнародним трибуналом по колишній Югославії заявнику може бути призначено більш суворе покарання, ніж те, яке можуть призначити національні суди, що порушує ч. 1 ст. 7 ЄКПЛ. ЄСПЛ в цьому рішенні констатував, що у цьому випадку, враховуючи характер діяння (злочини проти людяності) застосовується ч. 2 ст. 7 ЄКПЛ, що виключає застосування ч. 1 цієї статті [9]. В рішенні у справі «Колк та Кислий проти Естонії» ЄСПЛ встановив, що ч. 2 ст. 7 ЄКПЛ «витісняє» ч. 1 цієї статті у разі, якщо особу було засуджено за злочини проти людяності, які не були на момент вчинення нею злочину злочином за національним правом [10].

Проте в наступних рішеннях ЄСПЛ дійшов дещо іншого висновку. Наприклад, в рішенні у справі «Мактуф и Дамянович против Боснії та Герцеговини» була визнана необґрунтованою позиція уряду Боснії та Герцеговини про те, що до злочинів, які на момент вчинення визнавалися злочинами відповідно до загальних принципів права, що визнані цивілізованими країнами а тому потрапляли в сферу дії ч. 2 ст. 7 ЄКПЛ, не застосовуються загальні вимоги ч. 1 ст. 7 ЄКПЛ, зокрема заборона зворотної дії. Навпаки, ЄСПЛ констатував, що ч. 2 ст. 7 ЄКПЛ містить лише контекстуальне пояснення загального правила заборони зворотної сили, передбаченої в ч. 1 ст. 7 Конвенції. Самі ж ці частини повинні ро-

зумітися відповідним чином як одне нерозривне ціле [11].

З такого тлумачення ЄКПЛ положень ст. 7 ЄКПЛ та визнання заборони зворотної дії загальним правилом [11] означає, що принцип передбачуваності не може відмінити правило про заборону зворотної дії. При цьому окремі судді ЄСПЛ, формулюючи свої окремі думки до рішень цього Суду, вказують, що заборона зворотної дії є основною вимогою, яка впливає зі ст. 7 ЄКПЛ [12].

Водночас у теорії кримінального права, а також у судовій практиці існують проблеми щодо вирішення питання зворотної дії кримінального закону в часі у разі, коли змінилися нормативно-правові акти, які не є безпосередньою частиною кримінально-правової заборони, але до яких відсилають бланкетні диспозиції статті Особливої частини КК. Ці питання загострилися після прийняття Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та деяких інших законів України щодо посилення відповідальності за дрібне викрадення чужого майна та врегулювання деяких інших питань діяльності правоохоронних органів» від 18.07.2024 № 3886-IX, яким змінено мінімальний «порог» дрібного викрадення чужого майна шляхом крадіжки, шахрайства, привласнення чи розтрати. Кримінальна відповідальність за вказані способи викрадення чужого майна настає в тому разі, якщо вартість такого майна на момент вчинення правопорушення не перевищує 2 неоподатковувані мінімуми доходів громадян (у 2014 р. – 3028 гривень). Адже, як відомо, рішенням Конституційного Суду України від 19.04.2000 № 1–3/2000 (справа про зворотну дію кримінального закону в часі) було встановлено, що у разі зміни розміру мінімальної заробітної плати, з урахуванням якого на той час визначався розмір викраденого чужого майна, без формальної зміни кримінально-правового припису, положення КК про зворотну дію кримінального закону в часі на такі випадки не поширюються.

Не заглиблюючись детально в суть цієї проблеми, яка становить самостійний напрямок наукових досліджень, погодимось з точкою зору О.К. Маріна, який вважає, що відповідними помилковими змінами законодавець намагався виправити свою ж помилку, зроблену раніше, стосовно диференціації кримінальної відповідальності за окремі форми викрадень чужого майна, вчинених в умовах воєнного стану [13]. Вказану помилку дисеренціації кримінальної відповідальності можливо було б виправити судовим тлумаченням суду касаційної інстанції. Однак, як відомо Касаційний кримінальний суд у складі ВС (далі – ККС) не взяв на себе такої

відповідальності – змінити вектор судової практики [14].

Водночас в контексті викладеного ще більш складною є проблема надання зворотної дії кримінальному закону в разі зміни його тлумачення. Йдеться передусім про тлумачення суду касаційної інстанції, який, як зазначалося вище, може об'єктивуватися у висновках щодо застосування норм права, викладених у постановках ВС, які обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, що застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, який містить відповідну норму права, та враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права. Як вже вказувалося вище, в окремих рішеннях ЄСПЛ підтримував ідею про зворотну дію нового тлумачення закону у зв'язку з необхідністю адаптації права до обставин провадження, які змінилися [7].

На нашу думку, вирішити питання про зворотну дію результатів судового тлумачення кримінального закону можна на підставі теорії «легітимних очікувань», яка широко застосовується, зокрема, й судом ЄС, відповідно до якої у разі, якщо стала судова практика давала особі підставу обґрунтовано вважати, що закон буде тлумачитися певним способом, а сам результат тлумачення явно закону не суперечив, то новий результат судового тлумачення, який «невигідний» для обвинуваченого, не має зворотної дії. І, навпаки, у разі передбачуваності конкретного результату тлумачення, виходячи з загальних тенденцій судової практики, відповідному результату необхідно надавати зворотну дію в часі.

Наприклад, чи був передбачуваним результат тлумачення ВС ч. 4 ст. 185 КК, про який вже згадувалося та відповідно до якого за ч. 4 ст. 185 КК кримінальна відповідальність передбачена за вчинення кримінального правопорушення в умовах воєнного або надзвичайного стану на території, на якій він введений [14]? Напевно, ні. Адже в судовій практиці мало місце два підходи щодо вирішення відповідної проблеми. Колегія суддів, яка передавала це кримінальне провадження на розгляд об'єднаної палати Касаційного кримінального суду вказала, що відповідно до правової позиції щодо оцінки крадіжки, вчиненої в умовах воєнного стану, яку висловив ККС в ухвалі від 17.01.2023 (справа № 404/3367/22), кваліфікуюча ознака «вчинення злочину в умовах воєнного стану» не є тотожним поняттям до обставин вчинення злочину з використанням умов воєнного стану. Аналогічну позицію висловлено в ухвалях від 23.11.2022 (справа № 466/1973/22), від 05.12.2022 (справа № 175/965/22), від 31.07.2023 (справа № 369/9491/22), від 08.08.2023 (справа № 759/1736/23), від 01.09.2023 (справа № 643/2261/23), від 08.09.2023 (справа

ва № 725/585/23), а також у постановвах від 02.03.2023 (справа № 477/378/22) та від 30.08.2023 (справа № 629/1724/22), у яких ККС, переглядаючи судові рішення щодо осіб, засуджених за різні злочини з кваліфікуючою ознакою «вчинення злочину в умовах воєнного стану», не ставив під сумнів правильності кваліфікації дій винних осіб за цією кваліфікуючою ознакою. Натомість колегія суддів Першої судової палати в ухвалі про передачу цього провадження на розгляд об'єднаної палати ККС має іншу позицію, протилежну тій, що викладена у зазначених вище судових рішеннях, та вважає, що кваліфікуюча ознака «в умовах воєнного або надзвичайного стану» у частинах четвертих статей 185–187, 189 та 191 КК має однакову правову природу з обтяжуючою обставиною, зазначеною в п. 11 ч. 1 ст. 67 КК: «вчинення злочину з використанням умов воєнного чи надзвичайного стану, інших надзвичайних подій». Крім того, колегія суддів вважає, що тлумачення ознаки «в умовах воєнного стану або надзвичайного стану» без урахування того, чи були використані такі умови для вчинення злочину, порушує принцип індивідуалізації покарання, визначений ч. 2 ст. 61 Конституції України [14].

Тобто, середньостатистичний адресат кримінально-правової заборони не міг обґрунтовано вважати, що об'єднана палата ККС витлумачить кваліфікуючу ознаку окремих кримінальних правопорушень проти власності саме в такий спосіб, застосувавши буквально тлумачення кримінального закону? Вочевидь – ні. Адже навіть з невеликого переліку рішень суду касаційної інстанції, наведеного вище, вбачається, що такі легітимні очікування не могли бути виправдані. Тому й надавати зворотної дії вказаному результату судового тлумачення ч. 4 ст. 185 КК не можна.

Якби припустити інший розвиток подій стосовно результату судового тлумачення вказаного виду крадіжки, то чи можна було б говорити про зворотну дію такого тлумачення? Наприклад, якби об'єднана палата ККС вказала, що ч. 4 ст. 185 КК може застосовуватися лише в разі, коли обвинувачений, вчиняючи крадіжку, використав умови воєнного стану? Результат саме такого судового тлумачення був би більш «лояльним» для обвинувачених за ч. 4 ст. 185 КК, яких засудили за вчинення цього злочину лише з урахуванням формального його вчинення в умовах воєнного стану. Тому й з урахуванням принципів справедливості та гуманізму доцільно було б надавати зворотну дію тому результату судового тлумачення, який є більш лояльним для особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, на момент скоєння якого існував результат судового тлумачення того кримінального закону, яким визначається його караність.

Указаний вище підхід може бути аргументований крізь призму діяльнісного підходу до пізнання правових норм загалом та кримінально-правових норм зокрема. Так, Є.В. Білозьоров, який досліджує діяльнісний підхід у вивченні правових явищ, цитуючи інших науковців, зазначав, що у межах реалістичної школи права юридичні приписи, викладені в законодавстві, не можуть повною мірою відображати стан суспільних відносин, яким властивий динамічний характер. Тому право має перманентно змінюватися, що є можливим за умови, коли правотворчістю буде займатися суд. Таким чином, правом є те, що вирішить суд. Відтак саме діяльність суду є тим джерелом, що створює право, наповнює його змістом. На думку італійського дослідника Бруно Леоні, у Давньому Римі право сприймалось як «процес відкриття, а не набір офіційно прийнятих юридичних приписів. «Тобто історично та традиційно «право» розглядалось як щось, що відкривається суддями та юристами, а не ототожнювалося з тим, що створюють і за що голосують законодавці» [15, с. 9].

Саме динамічне, а не статичне розуміння норми права як такого «витвору» законодавця, який може бути наповнено змістом виключно судом, який нарівні з законодавцем, однак в іншій формі долучається до створення правової норми шляхом здійснення судового тлумачення правових норм, може бути покладене в основу того, що не лише стосовно кримінального закону повинно вирішуватися питання про зворотну дію. Це питання повинно стосуватися й результату судового тлумачення ВС, який об'єктивується у вигляді правових висновків, викладених у постановвах Верховного Суду, які (нагадаємо) є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, що застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, який містить відповідну норму права, а самі висновки щодо застосування норм права, викладені у постановвах ВС, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права. При цьому у разі, коли результат судового тлумачення більш «жорстко» інтерпретує кримінально-правову норму, яка підлягала застосуванню на момент вчинення особою кримінального правопорушення, то він не має зворотної дії в часі. Якщо такий результат судового тлумачення є більш сприятливим для особи, яка вчинила кримінальне правопорушення порівняно з тлумаченням, яке існувало на момент вчинення кримінального правопорушення, то такий результат має зворотну дію в часі. При цьому слід мати на увазі, що новий результат судового тлумачення кримінально-правової норми може мати зворотну дію в часі, якщо таке тлумачення було передбачуваним для адресата кримінального закону та не порушувало його легітимні очікування чи пору-

шувало очікування, які через конкретні причини не підлягало захисту.

Висновки. Отже, на підставі викладеного доходимо висновку, що дія закону в часі є проявом правової визначеності. При цьому вимога передбачуваності кримінального закону сама по собі не означає, що цей закон повинен розумітися всіма однаково та бути визначеним і передбачуваним для всіх. Відповідно й суди можуть здійснювати тлумачення кримінального закону, результат якого повинен бути передбачуваним для адресата. На підставі практики ЄСПЛ, а також з урахуванням теорії «легітимних очікувань», яка широко застосовується, зокрема, й судом ЄС, та діяльнісного підходу у вивченні правових явищ, доведено, що питання про зворотню дію повинно вирішуватися не лише стосовно самого кримінального закону, а й щодо результатів судового тлумачення, який надається ВС, що об'єктивується у вигляді правових висновків, викладених у постановках ВС, які є обов'язковими для всіх суб'єктів владних повноважень, що застосовують у своїй діяльності нормативно-правовий акт, який містить відповідну норму права, а самі висновки щодо застосування норм права, викладені у постановках ВС, враховуються іншими судами при застосуванні таких норм права. В разі, коли результат судового тлумачення більш «жорстко» інтерпретує кримінально-правову норму, яка підлягала застосуванню на момент вчинення особою кримінального правопорушення, то він не має зворотної дії в часі. Якщо такий результат судового тлумачення є більш сприятливим для особи, яка вчинила кримінальне правопорушення порівняно з тлумаченням, яке існувало на момент вчинення кримінального правопорушення, то такий результат має зворотню дію в часі. Новий результат судового тлумачення кримінально-правової норми може мати зворотню дію в часі, якщо таке тлумачення було передбачуваним для адресата кримінального закону та не порушувало його легітимні очікування чи порушувало очікування, які через конкретні причини не підлягало захисту.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Васи́лаш В.М. Чинність кримінального закону України в часі: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів, 1995. 190 с.

2. Пономаренко Ю.А. Чинність і дія кримінального закону в часі: моногр. Київ: Атіка, 2005. 288 с.
3. Огневюк Г.З. Дія закону в часі як вимога правової визначеності. *Альманах права. Правовий моніторинг і правова експертиза: питання теорії та практики*. 2019. Вип. 10. С. 213–217.
4. Кунцевич М.П., Юсан І.С. Принцип заборони зворотної дії закону в часі: порівняльно-правовий аналіз. *Правовий вісник Української академії банківської справи*. 2015. № 2 (13). С. 19–27.
5. William A. Schabas. *The European Convention on Human Rights: A Commentary*. Oxford: Oxford University Press, 2015. 629 p.
6. Murphy C. The Principle of Legality in Criminal Law under the ECHR. *European Human Rights Law Review*. 2010. Vol. 2. P. 192–205.
7. S.W. v. The United Kingdom: The ECHR decision of 22.11.1995. URL: <http://surl.li/risqbd> (дата зверн. 24.08.2024).
8. Європейська конвенція з прав людини: Конвенція, Міжнародний документ Ради Європи від 04.11.1950. URL: <http://surl.li/bokpfu> (дата зверн. 24.08.2024).
9. Naletilic v. Croatia: The ECHR decision of 04.05.2000. URL: <http://surl.li/qysimu> (дата зверн. 24.08.2024).
10. Kolk and Kislyiy v. Estonia: The ECHR decision of 17.01.2006. URL: <http://surl.li/ewbzzf> (дата зверн. 24.08.2024).
11. Maktouf and Damjanović v. Bosnia and Herzegovina: The ECHR decision of 18.07.2013. URL: <http://surl.li/nqcgoh> (дата зверн. 24.08.2024).
12. Kafkaris v. Cyprus The ECHR decision of 12.02.2008. Окремі думки суддів ЄСПЛ Лукадеса та Йочиене. URL: <http://surl.li/soxihr> (дата зверн. 24.08.2024).
13. Марін О.К. Чи частково декриміналізували крадіжку і які це матиме наслідки? URL: <http://surl.li/opnesr> (дата зверн. 24.08.2024).
14. Постанова Верховного Суду від 15.01.2024 у справі № 722/594/22. URL: <http://surl.li/uayeuj> (дата зверн. 24.08.2024).
15. Білозьоров Є.В. Діяльнісний підхід як об'єкт гносеології правничої науки. *Київський часопис права*. 2022. № 1. С. 7–11.